

ارزیابی اثرگذاری شاخص‌ها و زمینه‌های مساعد کار آفرینی در توسعه بهینه کار آفرینی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان اردبیل)

بهرام ایمانی* - استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
علی ناصری منش - مدرس گروه جغرافیا، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
ابراهیم آرامی - مدرس گروه جغرافیا، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۲/۲۵

چکیده

در جهان پیچیده و متحول امروز تحولات اساسی وقوع یافته در قالب انقلاب کار آفرینی، تاثیر عمده‌ای در میزان توسعه کشورها داشته است تا آنجا که در حال حاضر توسعه کار آفرینی هسته برنامه توسعه بسیاری از کشورها می‌باشد. ایجاد کسب و کار و خود اشتغالی در روستاها یکی از موضوع‌های مهم در کشور بوده و توجه به کار آفرینی روستایی با نگرشی به مشکلات موجود در این نواحی از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. در این راستا شناسایی عوامل تاثیرگذار بر بهبود شرایط کار آفرینی و زمینه‌های مساعد کار آفرینی روستایی در مناطق روستایی امری ضروری می‌باشد. شیوه جمع‌آوری اطلاعات در پژوهش حاضر از نوع کتابخانه‌ای و میدانی و نوع تحقیق توصیفی - تحلیلی بوده است. برای تعیین تعداد نمونه آماری مورد بررسی از مدل کوکران استفاده شد و ۴۰۰ نمونه (سرپرست خانوار)، برای نمونه از جمعیت روستایی شهرستان اردبیل (جمعیت ۷۹۲۱۲ نفر (۲۰۸۹۰ خانوار)) انتخاب شده است. در پژوهش حاضر با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه و ضریب Beta به بررسی عوامل موثر بر کار آفرینی روستایی (عوامل اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی و فردی) و میزان تاثیرگذاری آن بر کار آفرینی روستایی و شناسایی زمینه‌های مساعد کار آفرینی روستایی (آزمون فریدمن و مدل Rank) در محدوده روستاهای شهرستان اردبیل اقدام شد. نتایج بدست آمده از پژوهش نشان می‌دهد متغیرهای اقتصادی با ضریب رگرسیونی (۰/۴۸۹)، زیرساختی با ضریب (۰/۳۹۷)، اجتماعی با ضریب (۰/۳۱۰) و متغیر فردی با ضریب (۰/۲۹۴) به ترتیب بالاترین تاثیر رگرسیونی را روی متغیر توسعه کار آفرینی روستایی داشته‌اند؛ یعنی به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر اقتصادی میزان توسعه کار آفرینی روستایی در شهرستان اردبیل به میزان ۰/۴۸۹ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت. نتایج مدل فریدمن (مدل Rank) برای ارزیابی زمینه‌های مساعد کار آفرینی روستایی نشان می‌دهد که زمینه کشاورزی با میانگین (۳/۷۳) مساعدترین زمینه توسعه کار آفرینی روستایی و زمینه گردشگری با میانگین (۱/۶۷) کمترین مساعدت برای توسعه کار آفرینی روستایی را در محدوده مورد مطالعه نشان می‌دهد.

واژگان کلیدی: کار آفرینی روستایی، شاخص‌های کار آفرینی روستایی، زمینه‌های کار آفرینی روستایی، روستاهای شهرستان اردبیل

نحوه استناد به مقاله:

ایمانی، بهرام، ناصری منش، علی، آرامی، ابراهیم. (۱۳۹۷). ارزیابی اثرگذاری شاخص‌ها و زمینه‌های مساعد کار آفرینی در توسعه بهینه کار آفرینی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان اردبیل). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۱۳(۴)، ۱۰۴۳-۱۰۵۵.

http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_664049.html

مقدمه

توسعه کارآفرینی فرآیندی پیچیده، بلندمدت و فراگیر است که البته نقش به‌سزایی در رشد و توسعه اقتصادی دارد، به طوری که امروزه کارآفرینی به راهبردی‌ترین و مهمترین ابزار اقتصادی جوامع پیشرفته تبدیل شده است. در واقع رشد و توسعه اقتصادی مرهون کارآفرینان و فعالیت‌های کارآفرینانه است. از این رو لازمه دستیابی به توسعه و پیشرفت اقتصادی، توسعه کارآفرینی است (Zali & Razavi, 2008: 47). از سوی دیگر صاحب‌نظران توسعه معتقدند که ریشه بسیاری از مشکلات کشورهای در حال توسعه در توسعه نیافتگی روستاهای آن‌ها است (Azkia, 2004: 24). نواحی روستایی به دلیل شرایط خاص اکولوژیکی و اقتصادی - اجتماعی، با مسائل و مشکلات متعدد و متنوعی مواجه‌اند که فقر و محرومیت از مهم‌ترین آن‌ها محسوب می‌شود. با توجه به نقش‌های متعددی که روستاها در فرایند توسعه ملی به ویژه در زمینه تأمین مواد غذایی بر عهده دارند، رشد و توسعه این نواحی اهمیت و ضرورت زیادی دارد (Razavi, 2004: 12). کارآفرینی روستایی در اصل هیچ تفاوتی با مفهوم عام کارآفرینی ندارد. فقط شرایط خاص مناطق روستایی از جمله بالاتر بودن ریسک، کمبود امکانات و ضعف مدیریت در این نواحی باعث می‌شود که زمینه‌های کارآفرینی در این نواحی متفاوت با سایر نواحی و فعالیت‌ها باشد. به هر حال کارآفرین روستایی به دنبال شناسایی فرصت‌های جدید، نوآوری و خلاقیت در فعالیت‌های کشاورزی و غیر کشاورزی، کاربری اراضی و استفاده بهینه، متنوع و نوآورانه در راستای توسعه روستایی است (Razavi & Najarzade, 2008: 163).

به طور کلی یکی از عوامل مؤثر در توسعه روستایی، کارآفرینی است، زیرا کارآفرینی می‌تواند با خلق فرصت‌های جدید اشتغال و درآمد، نقش مؤثری در بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاها داشته باشد. به همین دلیل سنجش میزان کارآفرینی روستاییان و تلاش برای توسعه و تقویت کارآفرینی در فرایند توسعه روستایی از طریق فراهم کردن زمینه‌های اولیه‌ی آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

تقویت کارآفرینی در جامعه اهمیت زیادی داشته و بر مبنای پژوهش‌ها این امر می‌تواند عامل بسیار مهمی برای رشد اقتصادی باشد. هر چند کارآفرینی می‌تواند آثار مثبت متعددی در جوامع روستایی داشته باشد، ولی خود نیز به عنوان یک پدیده اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی وابسته، متأثر از زمینه‌ها، عوامل و مهارت‌های مختلفی است. در واقع ظهور کارآفرینی در یک جامعه وابسته به زمینه‌ها و عواملی است که در شکل‌گیری آن تأثیر ویژه دارند. به نظر پژوهشگران پرسش اساسی در ارتباط با فرصت‌های کارآفرینانه، عبارت است از اینکه " چرا و چگونه برخی از افراد و نه دیگران فرصت‌ها را کشف و از آن‌ها بهره‌برداری می‌کنند؟ (Shane & Venkatarman, 2000). تشخیص و انتخاب صحیح فرصت برای ایجاد کسب و کارهای جدید، بعد مهم شایستگی کارآفرینی است و در موفقیت کارآفرینان نقش اساسی دارد (Stevenson et al., 1999: 221). همچنین کارآفرینی به عنوان یک پدیده مهم اجتماعی تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد. برخی صاحب‌نظران شرایط اقتصادی را موجب کارآفرینی دانسته و معتقدند که کارآفرینی نیروی اصلی توسعه اقتصادی محسوب شده و تغییر و نوآوری، رشد تولید خدمات را به همراه دارد (Lordkipanidze et al., 2005: 792). در این راستا کشاورزی به عنوان محور توسعه در مناطق روستایی، بخشی است که جهت تولیدات و کارآفرینی در بخش‌های وابسته، دارای توان‌های افزایشی غیرقابل مقایسه با بخش‌های اقتصادی دیگر است و به جرأت می‌توان گفت که توسعه سایر بخش‌ها به آن وابسته است (Heidari Sarban, 2013: 266). لذا پرداختن به توسعه کارآفرینی کشاورزی، برای دست‌اندرکاران این بخش از اهمیتی حیاتی برخوردار است؛ چرا که اگر بهره‌برداران بخش کشاورزی با دلایلی از جمله عدم جذابیت سرمایه‌گذاری در کشاورزی، ضعف فضای کسب و کار، عدم حمایت‌های لازم از طرف دولت و سازمان‌های محلی، بهره‌وری پایین افراد و منابع، فقدان توانمندی‌های حرفه‌ای و کمبود نیروی انسانی خلاق و پویا مواجه نباشند، می‌توانند منابع را به نحو مطلوب به کار گرفته، در غیر این صورت فقر، توسعه نیافتگی، نابرابری فزاینده، بیکاری و مهاجرت ارمغان آن خواهد بود. بنابراین یکی از راهبردهای مهم، توسعه کارآفرینی کشاورزی، در سطح روستاها است (Mirza Amini, 2004: 28).

در رابطه با ضرورت پژوهش حاضر می‌توان بیان داشت که عدم دسترسی به سرمایه و امکانات، مشکل در عرضه کالا و خدمات و فقدان آشنایی با شیوه‌های بازاریابی محصولات، کمبود تجربه، فقدان ایده و راه‌حل‌های خلاق جهت برون رفت از محرومیت، عدم دسترسی به منابع و اطلاعات به روز و معتبر (عدم وجود سیستم‌های نوین اطلاعاتی اعم از اینترنت در روستاهای محدوده مورد مطالعه)، نرخ پایین باسوادی در بین ساکنین روستایی، از مهمترین مشکلات موجود در محدوده روستاهای مورد مطالعه می‌باشد. به

علل وجود مشکلات فوق‌الذکر شناسایی زمینه‌های مساعد کارآفرینی و شناخت موثرترین عوامل تاثیرگذار در کارآفرینی روستایی می‌تواند به شکل گیری شرایط بهینه کارآفرینی روستایی در محدوده مورد مطالعه منجر شود بنابراین شناخت عوامل موثر و تسهیل زمینه‌های شکل‌گیری کارآفرینی روستایی ضرورت شکل‌گیری پژوهش حاضر را توجیه می‌نماید. با توجه مطالب ذکر شده و شرایط موجود در محدوده مورد مطالعه (با تکیه بر اطلاعات موجود از مشاهدات میدانی) اهداف زیر را می‌توان برای پژوهش حاضر در نظر گرفت:

- بررسی شاخص‌های موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی در محدوده مورد مطالعه؛
 - بررسی میزان تناسب زمینه‌های مساعد کارآفرینی روستایی با وضعیت کارآفرینی روستایی شهرستان اردبیل.
 در راستای بررسی شرایط کارآفرینی روستایی و با توجه به بررسی‌های صورت گرفته (از طریق پرسش‌نامه) می‌توان سوال‌های زیر را مطرح نمود:

- از دیدگاه ساکنان مجموعه روستاهای شهرستان اردبیل موثرترین شاخص‌های تاثیرگذار پروسه کارآفرینی کدامند؟
 - در محدوده مورد مطالعه مناسب‌ترین زمینه کارآفرینی در کدام بخش اقتصادی فراهم می‌باشد؟
 کارآفرینی موضوعی است که به طور جدی در سال‌های گذشته مطرح شده و نزدیک به یک دهه است در کشور ایران نیز، مطالعه در این زمینه آغاز شده است. در رابطه با کارآفرینی روستایی می‌توان به مجموعه مقالاتی که در سال ۱۹۹۷ از سوی دفتر اروپایی فائو تحت عنوان "مسئله روستایی" از طریق کارآفرینی صورت گرفته اشاره نمود. در این مجموعه مقالات با بررسی نمونه‌های موردی در چند ناحیه روستایی اروپا، تجربه‌های حاصل از موفقیت برنامه‌های توسعه روستایی اشاره شده و آنرا ضروری و اساسی دانسته‌اند. در نتیجه نقاط روستایی برخوردار جهت کارآفرینی و یا محروم ولی مستعد هدایت به سوی توسعه معرفی شده‌اند (Petrin & Gannon, 1997: 103).

استاتو پولو (۲۰۰۴) در مقاله تحت عنوان "کارآفرینی روستایی در اروپا، یک چارچوب تحقیقی و دستور کار" (سال ۲۰۰۴) چارچوب تحقیق و دستور کاری که مستخرج از کار تحقیقاتی دیگری بوده ارایه گردید و در این رابطه فرصت‌ها و محدودیت‌های کارآفرینی روستایی شناسایی شده و سپس در جهت رفع محدودیت‌ها و استفاده از فرصت‌ها شیوه‌های برخورد و استفاده بهینه معرفی گردید. تحقیق روبرت بوتمن (سال ۲۰۰۰) هم تأیید می‌کند که سرمایه‌ی اجتماعی، چگونه یک شرط ضروری برای دستیابی جوامع کوچک به حیات پویای اقتصادی است. سرمایه‌ی اجتماعی از نظر وی سه منبع دارد. ۱) فضاهای مصنوعی منابع اجتماعی مثل تاریخ و فرهنگ جامعه، ۲) منابع فیزیکی (طبیعی) مثل ساخته‌های انسانی و محیط طبیعی (جنگل، خاک، منابع تجدید شونده و ...) ۳) منابع اقتصادی شامل ابزار سرمایه‌ای در ساخت محیط و سرمایه‌های مالی (Smith, 2002: 9). افتخاری و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیقی تحت عنوان عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی کشاورزی مناطق روستایی شهرستان خدابنده بر روی دو گروه از افراد کارآفرین و غیر کارآفرین مورد ارزیابی قرار داده و به این نتیجه رسیده که عوامل مؤثر به چهار دسته تقسیم شده و تأثیر آن‌ها از نظر هر گروه مورد بررسی قرار گرفته است. از دیدگاه کشاورزان عادی و به ترتیب اقتصادی، محیطی - زیرساختی، اجتماعی و نهادی حائز اهمیت‌اند. تأثیرگذاری این عوامل از نظر کارآفرینان به این ترتیب است: عوامل اقتصادی، اجتماعی، محیطی، زیرساختی و نهادی. در بررسی دیگری که توسط نجارزاده و رضوانی (۱۳۸۷) صورت گرفته مربوط به تحلیل زمینه‌های کارآفرینی روستاییان در فرایند توسعه نواحی روستایی که در دهستان "برآن جنوبی" انجام پذیرفته است، میزان آشنایی افراد روستایی مشارکت داده شده در این مطالعه با زمینه‌ها و مهارت‌های کارآفرینی به میزان بسیار کم اعلام شده است. در تحقیقی دیگر توسط گلرد (۱۳۸۴) در مورد عوامل مؤثر در توسعه کارآفرینی زنان ایرانی در مقاله‌ای با همین عنوان در یک جامعه ۱۳۹ نفره‌ی به عنوان حجم نمونه انتخاب شده و تاثیر عوامل فردی (ویژگی‌های شخصیتی، سرمایه‌ای) یا عوامل شبکه‌ای و عوامل محیطی مورد تاکید قرار گرفته است. مطیعی لنگرودی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان "تبیین عوامل موثر بر توانمندسازی روستاییان در توسعه کارآفرینی (مطالعه موردی بخش‌های زند و سامن شهرستان ملایر)" به ارزیابی توسعه کارآفرینی و توانمندسازی آن اقدام نشده‌اند. در این پژوهش شرایطی که شایستگی لازم را در افراد برای تصمیم به ایجاد یا توسعه‌ی کسب و کار به وجود می‌آورد، در دو گروه فردی و محیطی با چهارده متغیر تعریف شده‌اند. سبکبار و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی تحت عنوان اولویت‌بندی توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی با استفاده از تکنیک پرموتی (مطالعه موردی: دهستان حومه بخش مرکزی شهرستان خدابنده استان

زنجان) نتایج به دست آمده بر اساس شاخص‌های ۱۰ گانه نشان‌دهنده این است که روستاهای نظرقلی، اقچه قیا و لاجوان به ترتیب رتبه‌های اول تا سوم را جهت توسعه کارآفرینی. نجفی کانی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی به سنجش وضعیت توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی (مطالعه مورد: دهستان استرآباد جنوبی در شهرستان گرگان) اقدام نمودند. نتایج نشان داد در معیارهای ۱۰ گانه مورد بررسی، روستاهای نصرآباد، قرن آباد و مریم آباد دارای بهترین وضعیت جهت توسعه کارآفرینی می‌باشد. قابل ذکر است که روش تحقیق از نوع توصیفی - تحلیلی است. کتاب کارآفرینی روستایی تألیف لیلا صیاد بید هندی که توسط سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در سال ۱۳۹۱ منتشر گردیده است. در این کتاب به صورت مبسوط در زمینه اشتغال روستایی، دهیاری‌ها و اشتغال روستایی، کارآفرینی روستایی، تجارب کارآفرینی در کشورهای پیشرو، کارآفرینی در حوزه‌های مختلف روستا و پیشنهادات و راهکارهای توسعه کارآفرینی روستا توضیحاتی ارائه گردیده است. رکن‌الدین افتخاری و سجاسی قیداری (۱۳۸۹) در کتاب توسعه روستایی با تأکید بر کارآفرینی (تعاریف، دیدگاه‌ها و تجربیات) به ارزیابی کارآفرینی و نقشی که می‌تواند در توسعه روستایی داشته باشد اقدام شده است. در این کتاب دیدگاه‌های مختلف توسعه روستایی و تجربیات کشورهای مختلف در رابطه با توسعه کارآفرینی در محیط‌های روستایی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. صیادی و صادقی (۱۳۹۳) کتاب کارآفرینی و برنامه‌ریزی توسعه روستایی را بر اساس نیاز کارشناسان، مدیران و دانشجویان دوره‌های مختلف تنظیم نموده‌اند تا بتواند بستر ذهنی و عملیاتی مورد نیاز جهت دستیابی به کارآفرینی روستایی و توسعه پایدار روستایی را فراهم نماید. این کتاب در ۴ فصل تدوین شده است. فصل اول کتاب در مورد تعاریف پایه‌ای کارآفرینی، فصل دوم در مورد مفاهیم و نظریات، فصل سوم در مورد ارتباط کارآفرینی با توسعه روستایی و فصل چهارم در مورد جایگاه کارآفرینی روستایی در ایران می‌باشند. فلاحی در پایان‌نامه خود با عنوان "عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی" به بازشناسی ابعاد و ارکان فضای کسب و کار روستایی در سطح شهرستان منوجان اقدام نموده است. پژوهش حاضر با تکیه بر رهیافت نظریه داده بنیان ضمن پیشینه کاوی مبانی نظری موضوع، طی مطالعه‌ای میدانی و موردی در محدوده مورد مطالعه و تعامل با ساکنین واقع در روستاها درصدد پاسخگویی به موضوع مورد مطالعه می‌باشد. تحقیق حاضر پژوهشی کاربردی از نوع کیفی بوده و روش مورد استفاده در آن روش نظریه مبنایی است.

واژه کارآفرینی از کلمه "Entrepreneur" به معنای متعهد شدن نشأت گرفته است. بنابر تعریف واژه‌نامه وبستر: کارآفرین کسی است که متعهد می‌شود مخاطره‌های یک فعالیت اقتصادی را ساماندهی و اداره آن را تقبل کند (Valaei et al, 2015: 151) و ابزار تولید را برای ترکیب و تولید محصولات قابل عرضه به بازار خریداری کند (Lord Kipnidzet, 2005: 25). کارآفرینی موضوعی میان‌رشته‌ای است که رشته‌های مختلفی همچون اقتصاد، روان‌شناسی، مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی و مدیریت در تکامل آن نقش اساسی داشته‌اند (Moghimi, 2002: 2). "ژان باتیست سی"، اولین کسی بود که بر نقش حیاتی کارآفرینان در بسیج منابع اقتصادی بر اساس اصول بهره‌وری تأکید کرد (Ahmadpor & Moghimi, 2006: 46). کارآفرینی به عنوان یک رشته علمی از اهمیت زیادی برخوردار است که نه تنها به عنوان حلقه اتصال بین اختراع، نوع‌آوری و تولید محصول و خدمات جدید نقش ایفا می‌کند، بلکه به عنوان موتور رشد و توسعه اقتصادی نیز عمل می‌کند (Dobrev & Branett, 2005: 25). امروزه در اکثر کشورهای مختلف توجه خاصی به افراد موفق و کارآفرینان می‌شود و تقویت نوآوری‌ها و موفقیت‌ها و ایجاد بستر مناسب برای این امر از ابزارهای پیشرفت اقتصادی کشورها و به ویژه کشورهای در حال توسعه به شمار می‌آید؛ زیرا فعالیت کارآفرینی با اثر بخشی بالا منجر به توسعه اقتصادی (ایجاد اشتغال، نوآوری در فعالیت‌ها، رقابت پذیری و ...) می‌شود (Otto, 2009: 25).

در همین رابطه دیوید مک‌کله‌لند معتقد است که عامل عمده عقب‌ماندگی اقتصادی در کشورهای در حال توسعه مربوط به عدم درک خلاقیت‌های فردی است. بنابراین در جوامع روستایی، افراد موفق در مقام کارآفرین، می‌توانند عوامل مختلف تولید را گرد آورند و با تلاش و کوشش خلاقانه خود فعالیت‌ها را به موفقیت سوق دهند. بدیهی است که انگیزه فعالیت‌های کارآفرینی نفع شخصی است، اما ایجاد فضای مناسب برای کارآفرینی در سطح محلی (روستا)، منافع منطقه‌ای و ملی را نیز به دنبال دارد (Najarzadeh et al., 2009: 161).

در همه جای دنیا و به ویژه کشورهای در حال توسعه، اصلی‌ترین کسب و کارها در اختیار روستاییان قرار دارد و آن‌ها اصلی‌ترین ایفا کنندگان نقش در اقتصاد کشورهای خود هستند (Poza, 2007: 14). با این حال، اغلب آن‌ها خصوصیات ماند درون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، و ثبات در برابر تغییرات را دارند (Hall et al., 2001: 8) و به همین دلیل مایل به ریسک‌پذیری در قالب فعالیت‌های کارآفرینی نیستند (Johannisson, 2002: 28) و اغلب دارای شیوه زندگی سنتی و معیشتی‌ای هستند که مانع از

نوع‌آوری خلاقیت و کارآفرینی می‌شود (Habbershon, 2006: 41). کارآفرینی روستایی از مهمترین مباحث مطرح در حوزه کارآفرینی در چند سال اخیر می‌باشد. از نظر ورتمن، کارآفرینی روستایی عبارت است از ایجاد سازمانی جدید که یک تولید یا خدمت جدید را معرفی یا بازار جدیدی را ایجاد می‌کند و یا از فناوری جدید در محیط روستایی استفاده نماید (Heriot, 2002: 2). ضمن اینکه کارآفرینی در مفهوم روستایی خود بر واقعیت ایجاد شغل در نواحی روستایی متمرکز است (Dareban Astane et al, 2013: 39) از آنجا که همه جوامع یا همه افراد درون یک کشور، برای دستیابی به شرایط کارآفرینی، موقعیت مساوی ندارند، باید شرایط لازم را برای توسعه کارآفرینی در سرزمین ایجاد کرد (Farahani, 2015: 1). بنابراین در راستای توانمندسازی، ظرفیت‌سازی و افزایش زمینه‌های فعالیت‌های مشارکتی در نواحی روستایی، ضرورت دارد تبیین مناسبی از عوامل و دلایل تأثیرگذار بر موفقیت افراد روستایی و زمینه‌های افزایش کارآفرینی برای بهبود وضعیت اقتصادی روستاییان در نواحی روستایی صورت گیرد (RuknalDin Eftekhari, 2011: 5-6).

روش پژوهش

روش مورد استفاده در این تحقیق، ترکیبی از روش‌های توصیفی و تحلیلی با استفاده از شیوه کتابخانه‌ای و میدانی است. در راستای تعیین حجم نمونه و مشخص نمودن تعداد افرادی که بایستی مورد مطالعه قرار گیرد از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی تصادفی و مدل کوکران مورد استفاده قرار گرفت. نمونه آماری (شهرستان اردبیل دارای ۱۸۰ واحد روستایی را با جمعیت ۷۹۲۱۲ نفر (۲۰۸۹۰ خانوار) در مرحله مطالعه میدانی شامل ۳۷۲ سرپرست خانوار می‌باشد (پژوهشگر در راستای افزایش دقت پژوهش تعداد نمونه و پرسش‌نامه را به ۴۰۰ عدد افزایش داده است). قبل از تجزیه و تحلیل داده‌ها و تفسیر نتایج حاصل از بررسی سوال‌ها تحقیق، بایستی پایایی پرسش‌نامه مورد بررسی قرار گیرد. جهت حصول این نتیجه روش‌های مختلفی وجود دارد که روش آلفای کرونباخ در مطالعات علوم انسانی روش پذیرفته شده‌ای است و مقدار ضریب به دست آمده برای معیارهای مورد بررسی (کرونباخ ۰/۸۷) می‌باشد. همچنین قابل ذکر است که روایی محتوای سؤال‌های پرسش‌نامه توسط اساتید و کارشناسان امر (۱۰ کارشناس) مورد تأیید قرار گرفته است. در پژوهش حاضر با استفاده از بررسی اطلاعات بدست آمده از پرسش‌نامه مورد استفاده (با استفاده از مدل تحلیل رگرسیون چندگانه و ضریب BETA) به ارزیابی میزان نقش عوامل موثر (عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل زیرساختی و عوامل فردی) بر کارآفرینی روستایی شهرستان اردبیل اقدام شد. همچنین با استفاده از آزمون فریدمن و مدل Rank به بررسی میزان مساعدت زمینه‌های کارآفرینی روستایی (زمینه‌های کشاورزی، گردشگری، خدماتی و صنعتی) در محدوده مورد مطالعه اقدام شد. در راستای بررسی شاخص‌های موثر بر کارآفرینی روستایی، آشنایی با گویه‌های مورد بررسی قرار گرفته می‌تواند راهنمایی مناسبی در راستای شناخت شاخص‌های کارآفرینی روستایی باشد:

جدول ۱. گویه‌های ارزیابی شاخص‌های موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی

شاخص	گویه
اقتصادی	استفاده از تسهیلات برای ایجاد کسب و کار جدید، امکان دریافت وام، وجود منابع مالی لازم برای انجام فعالیت‌های جدید، دسترسی به بازار مناسب برای عرضه تولیدات محلی، دسترسی به سرمایه‌های موجود، دسترسی به عوامل تولید. دسترسی به خدمات حمایتی، دسترسی به ماشین الات و ابزارآلات مدرن، حمایت دولت از ایجاد توسعه سازمان‌های غیر دولتی مرتبط با کارآفرینی، داشتن اطلاعات و آمارهای بازاریابی و اقتصادی مناسب، آگاهی از نرخ محصولات در بازار، میزان توانمندی مالی، صنایع تبدیلی و تکمیلی، تنوع منابع درآمدی، میزان رضایت از درآمد.
توانمندی اجتماعی	میزان برگزاری کلاس‌های آموزشی و مشاوره‌ای در زمینه کسب و کار خانگی، میزان حضور مروجان جهت ترویج کسب و کارهای جدید، آشنایی با زمینه‌های کسب و کار جدید، آگاهی نسبت به خرید و فروش محصولات، آگاهی از منافع حاصل از کارآفرینی، نگرش مثبت به سیاست‌های کارآفرینی، آگاهی درباره نیاز مصرف‌کنندگان با بازارهای جدید.
توانمندی زیر ساختی	وجود زیرساخت‌های فیزیکی مناسب، ایجاد زیرساخت‌های عمومی مناسب روستا همچون آب و برق و گاز، امکان استفاده زیرساخت‌های مناسب ارتباطی مخابرات، پست بانک، وجود نیروی انسانی ماهر و باسواد و با تجربه، توزیع بهینه خدمات دولتی در سطح روستاها.
توانمندی فردی	تنوع بخشی به محصولات روستایی، توانایی کشف راه و روش جدید برای حل مشکل، داشتن ایده‌های جدید و متنوع، حاضر شدن برای مواجهه با چالش‌ها و سختی‌ها، ترجیح دادن روش‌های نو به جای روش‌های سنتی، داشتن روحیه بلند پروازگونه، اعتماد به نفس و خود اتکایی، انگیزه تغییر در کیفیت زندگی، توجه به آینده خانواده و فرزندان.

* هر یک از گویه‌های معرف شاخص به صورت سوال در پرسش‌نامه مورد استفاده قرار گرفته است.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

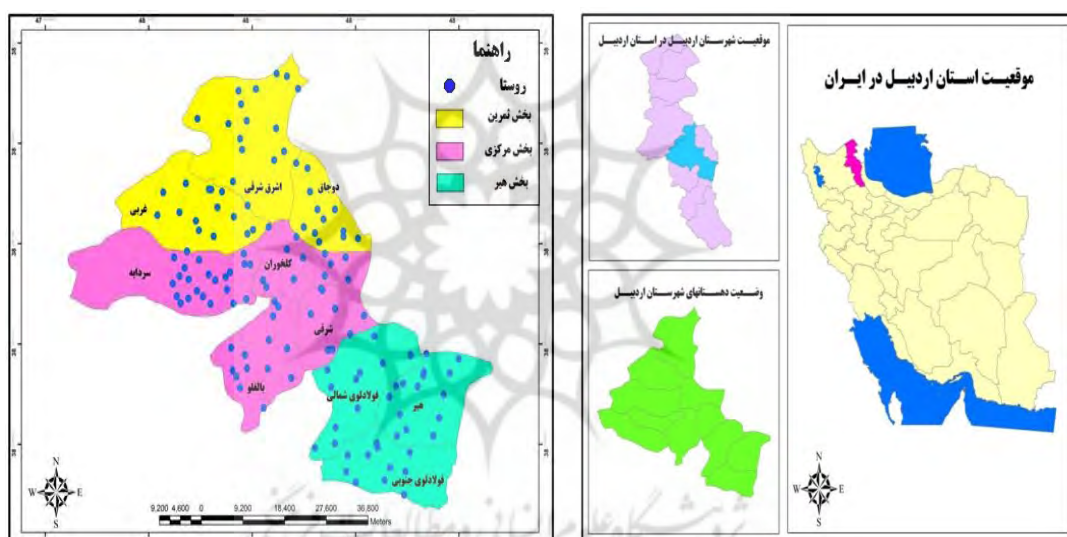
در راستای اجرای پژوهش و بررسی وضعیت توسعه کارآفرینی روستایی شناخت عوامل جمعیتی محدوده مورد مطالعه ضروری می‌باشد. در پژوهش حاضر مجموع روستاهای شهرستان اردبیل به عنوان محدوده مورد مطالعه پژوهش (جامعه آماری) در نظر گرفته شده است. در رابطه با شهرستان اردبیل قابل ذکر است که این شهرستان ۱۸۰ واحد روستایی را با جمعیت ۷۹۲۱۲ نفر (۲۰۸۹۰ خانوار) را در خود جای داده است (Statistical Yearbook of Ardabil Province, 1390).

جدول ۲. دهستان‌های شهرستان اردبیل

شهرستان اردبیل			شهرستان
هیبر	مرکزی	ثمین	بخش
فولادلوی جنوبی، فولادلوی شمالی، هیبر	ارشق شرقی، بالفلو، سردابه، شرقی، کلخوران	دوجاق، غربی	دهستان

Source: Statistical Yearbook of Ardabil Province, 1390

در راستای آشنایی با موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه و موقعیت روستاهای واقع در آن شکل (۱ و ۲) ارائه شد، که در ادامه قابل مشاهده می‌باشد:

شکل ۱. موقعیت شهرستان اردبیل در استان و کشور

شکل ۲. موقعیت روستاهای موجود در سطح شهرستان اردبیل

یافته‌ها و بحث

در ادامه پژوهش با توجه به مدل‌های مورد استفاده، هر یک از سوال‌های پژوهش به صورت جداگانه مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد و نتایج بررسی آن‌ها به صورت مبسوط مورد بحث و ارزیابی قرار می‌گیرد:

– از دیدگاه ساکنان مجموعه روستاهای شهرستان اردبیل موثرترین شاخص‌های تاثیرگذار پروسه کار آفرینی کدامند؟

جهت تحلیل داده‌های مرتبط با سوال فوق که تاثیرگذارترین معیار بر توسعه کارآفرینی روستایی در محدوده شهرستان اردبیل کدام عامل می‌باشد، از روش تحلیل رگرسیون چند گانه (روش Enter) استفاده شده است. جدول بعدی خلاصه آماره‌های مربوط به پردازش مدل را نشان می‌دهد. ابتدا خلاصه‌ای از نمای کلی مدل در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۳. خلاصه‌ای از نمای کلی مدل رگرسیون چند گانه

رگرسیون	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	سطح خطای معیار تعیین
مدل ۱	۰/۹۵۰ ^a	۰/۹۰۳	۰/۸۷۶	۱۲,۲۱۶۰

با توجه به نتایج جدول فوق مشخص می‌شود که ضریب همبستگی بدست آمده ۰/۹۵، که به عدد یک نزدیکتر است و نشان از همبستگی قوی بین متغیرهای مستقل یعنی عوامل زیرساختی، فردی، اقتصادی و اجتماعی و متغیر وابسته یعنی توسعه کارآفرینی دارد. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۸۷۶ است که نشان می‌دهد متغیرهای مستقل (زیرساختی، فردی، اقتصادی و اجتماعی) توانسته‌اند ۸۷/۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته (توسعه کارآفرینی) را تبیین کنند. بنابراین مابقی این تغییرات (۱۲/۴ درصد) که به مجذور کمیت خطا (e^2) معروف است، تحت تاثیر متغیرهای خارج از مدل می‌باشد. با مشخص شدن گویه‌های شاخص‌های اقتصادی مورد استفاده در پژوهش حاضر می‌توان تحلیل واریانس تاثیرگذاری شاخص‌های اقتصادی بر توسعه کارآفرینی روستایی مود روستاهای شهرستان اردبیل را به شرح جدول زیر ارائه نمود:

جدول ۴. تحلیل واریانس تاثیرگذاری شاخص‌های موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (آزمون F)

شرح	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره f	سطح معنی داری
بین گروهی	۱۵۲۴۱/۲۶۱	۱	۵۰۸۰/۴۲۰	۳۴/۰۴۱	۰/۰۰۰ ^a
درون گروهی	۱۶۴۱/۶۷۲	۳۹۸	۱۴۹/۲۴۳		
کل	۱۶۸۸۲/۹۳۳	۳۹۹			

برای بررسی اثرات معیارهای تحقیق بر کارآفرینی روستایی با استفاده از رگرسیون چندگانه ابتدا به منظور بررسی معنادار بودن رگرسیون، از تحلیل واریانس رگرسیون (ANOVA) به منظور قطعیت وجود رابطه خطی بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل استفاده شد و نتایج آن نشان داد که رابطه خطی بین متغیرهای مستقل از یک سو و متغیر وابسته از سوی دیگر وجود دارد، چراکه در این خصوص معناداری آزمون واریانس برابر با ۰/۰۰۰ می‌باشد. در این راستا جدول (۵) معیارهای وارد شده به معادله رگرسیون برای تبیین کارآفرینی روستایی را نشان می‌دهد.

جدول ۵. ضرایب تاثیر رگرسیونی و همبستگی متغیرهای مستقل مورد مطالعه بر متغیر وابسته (توسعه کارآفرینی روستایی)

معیار	ارزش Beta	آماره T	سطح معناداری	همبستگی		
				مرتب‌به صفر	تفکیکی	نیمه تفکیکی
عرض از مبدا	-	-۰/۰۶۲	۰/۹۵۲	-	-	-
زیرساختی	۰/۳۹۷	۳/۲۳۴	۰/۰۰۸	۰/۷۷۷	۰/۶۹۸	۰/۳۰۴
اجتماعی	۰/۳۱۰	۲/۵۵۱	۰/۰۲۷	۰/۷۳۱	۰/۶۱۰	۰/۲۴۰
اقتصادی	۰/۴۹۸	۴/۷۳۶	۰/۰۰۱	۰/۷۸۸	۰/۸۱۹	۰/۴۴۵
فردی	۰/۲۹۴	۲/۵۳۹	۰/۰۲۸	۰/۷۶۲	۰/۶۲۷	۰/۴۲۸

جدول فوق نتایج مربوط به ضرایب تاثیر رگرسیونی متغیرهای مستقل (زیرساختی، فردی، اقتصادی و اجتماعی) بر متغیر وابسته (توسعه کارآفرینی روستایی در شهرستان اردبیل) را نشان می‌دهد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که تاثیر هر چهار متغیر مستقل (زیرساختی، فردی، اقتصادی و اجتماعی) بر توسعه کارآفرینی روستایی در شهرستان اردبیل معنی‌دار است به خاطر اینکه سطح خطای مقدار T آن‌ها کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، این موضوع نشان‌دهنده این است که چهار متغیر مذکور بر متغیر توسعه کارآفرینی روستایی تاثیر داشته‌اند. ثانیاً متغیرهای اقتصادی با ضریب رگرسیونی (۰/۴۸۹)، زیرساختی با ضریب (۰/۳۹۷)، اجتماعی با ضریب (۰/۳۱۰) و متغیر فردی با ضریب (۰/۲۹۴) به ترتیب بالاترین تاثیر رگرسیونی را روی متغیر توسعه کارآفرینی روستایی داشته‌اند، یعنی به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر اقتصادی میزان توسعه کارآفرینی روستایی در شهرستان به میزان ۰/۴۸۹ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت. بخش دوم جدول نتیجه سه نوع همبستگی به شرح زیر را نشان می‌دهد:

همبستگی مرتبه صفر: این همبستگی، که مقدار آن معادل مقدار ضریب همبستگی پیرسون است، میزان همبستگی بین متغیرها را بدون وجود متغیر کنترل نشان می‌دهد. در جدول زیر، هر چهار متغیر بالاست، همچنین میزان همبستگی مرتبه صفر بین متغیر مستقل اقتصادی (۰/۷۸۸) بیشتر از میزان همبستگی سایر متغیرهای مستقل با متغیر توسعه کارآفرینی روستایی است.

همبستگی تفکیکی/جزئی: ضریب همبستگی تفکیکی، نوعی کنترل آماری است، که از طریق آن می‌توان اثر یک یا چند متغیر مستقل را کنترل کرد. این ضریب، میزان همبستگی بین یک متغیر مستقل با متغیر وابسته را بعد از حذف میزان همبستگی این دو متغیر با سایر متغیرهای مستقل، نشان می‌دهد. هر چه میزان همبستگی برای یک متغیر بیشتر باشد، نقش آن متغیر در مدل بیشتر است. در پژوهش حاضر میزان همبستگی تفکیکی در ۲ متغیر اقتصادی و زیر ساختی بالاست. در مورد دو متغیر دیگر اجتماعی و فردی میزان این همبستگی در حد پایین است. از طرفی، در این همبستگی، میزان همبستگی تفکیکی متغیر اقتصادی با متغیر توسعه کارآفرینی (۰/۷۸۸)، بیشتر از سایر متغیرها است. در ضرایب تاثیر رگرسیونی (Beta) نیز مشخص است که میزان تاثیر رگرسیونی این متغیر (اقتصادی) بر متغیر توسعه کارآفرینی (۰/۴۸۹) از سایر متغیرها بیشتر است.

همبستگی نیمه تفکیکی/شبه تفکیکی: ضریب نیمه تفکیکی نیز، نوعی کنترل آماری است که از طریق آن می‌توان اثر یک یا چند متغیر را کنترل کرد. این ضریب، میزان همبستگی بین یک متغیر مستقل با متغیر وابسته را پس از حذف اثر خطی سایر متغیرهای مستقل بر متغیر مستقل مورد نظر (نه متغیر وابسته)، نشان می‌دهد. در همبستگی نیمه تفکیکی، هرچه میزان این همبستگی برای یک متغیر بیشتر باشد، نقش آن متغیر در مدل بیشتر است. افزون بر این، در این نوع همبستگی، چون اثر خطی متغیرهای مستقل بر همدیگر حذف می‌شود، بنابراین میزان آن نسبت به دو همبستگی قبلی (مرتبه صفر و تفکیکی) پایین‌تر است. در این همبستگی نیز، شاهد میزان بالای همبستگی نیمه تفکیکی در هر چهار متغیر مستقل (زیرساختی، فردی، اقتصادی و اجتماعی) هستیم، این درحالی است که در بین این متغیرها همانند همبستگی تفکیکی، میزان همبستگی عامل اقتصادی با متغیر توسعه کارآفرینی روستایی (۰/۴۴۵)، بیشتر از همبستگی سایر متغیرها با توسعه کارآفرینی است.

– در محدوده مورد مطالعه مناسب‌ترین زمینه کارآفرینی در کدام بخش اقتصادی فراهم می‌باشد؟

در راستای ارزیابی سوال دوم پژوهش، ۴ زمینه کارآفرینی روستایی با توجه به شناخت محدوده مورد مطالعه (زمینه کشاورزی، زمینه گردشگری، زمینه خدماتی و زمینه صنعتی) مورد ارزیابی قرار گرفت. در این بخش از پژوهش جهت بیان معنی‌داری یا عدم معنی‌داری تفاوت میانگین رتبه زمینه‌های مساعد در توسعه کارآفرینی روستایی در شهرستان اردبیل از آزمون فریدمن استفاده شده است. نتایج بدست آمده از آزمون فوق به شرح زیر می‌باشد:

برای اینکه پی ببریم آیا تفاوت در میانگین زمینه‌های مساعد در توسعه کارآفرینی روستایی معنی‌دار است یا خیر، از نتایج جدول Test Statistics استفاده می‌کنیم، در این جدول با استناد به مقدار آزمون Chi-Square (۲۲/۰۸۷) که در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۱ معنی‌دار است، باید گفت که به لحاظ آماری با اطمینان ۰/۹۹ میزان تاثیرگذاری عوامل کشاورزی، خدماتی، صنعتی و گردشگری متفاوت است. در واقع چون $p < 0.05$ است، بنابراین تفاوت میانگین رتبه تاثیرگذاری عوامل موردنظر در توسعه کارآفرینی روستایی معنی‌دار است:

جدول ۶. نتایج آزمون فریدمن

تعداد نمونه	Chi-Square	Df	Asymp. Sig.
۴۰۰	۲۲/۰۸۷	۳	۰/۰۰۰

جهت بیان کیفیت تفاوت میانگین رتبه عوامل مورد مطالعه و مساعدت در توسعه کارآفرینی روستایی در شهرستان اردبیل از جدول Rank استفاده شده است. در واقع آزمون فریدمن علاوه بر معنی‌داری تفاوت یا عدم تفاوت میانگین رتبه عوامل تاثیرگذار در توسعه کارآفرینی روستایی، به اولویت‌بندی عوامل می‌پردازد. به عبارتی این آزمون نشان می‌دهد که میزان تاثیرگذاری کدام عامل بیشتر و کدام عامل کمتر است. برای رسیدن به این منظور از نتایج جدول Rank استفاده می‌کنیم.

جدول ۷. تحلیل رتبه‌های زمینه‌های مساعد توسعه کارآفرینی (جدول Rank)

Mean Rank	زمینه‌های کارآفرینی
۳/۷۳	کشاورزی
۱/۶۷	گردشگری
۲/۰۳	صنعتی
۲/۵۷	خدماتی

با توجه به نتایج جدول (۷) مشخص می‌شود زمینه کشاورزی با میانگین (۳/۷۳) مساعدترین زمینه توسعه کارآفرینی روستایی در محدوده شهرستان اردبیل می‌باشد. در مقابل زمینه گردشگری با میانگین (۱/۶۷) کمترین مساعدت برای توسعه کارآفرینی روستایی را در محدوده مورد مطالعه نشان می‌دهد. زمینه خدماتی با میانگین (۲/۵۷) و زمینه صنعتی با میانگین (۲/۰۳) سایر زمینه‌های مساعد برای توسعه کارآفرینی در محدوده روستایی شهرستان اردبیل را به خود اختصاص داده‌اند.

نتیجه‌گیری

اهمیت کارآفرینی به خاطر ارزش‌هایی است که به اشکال گوناگون ایجاد می‌شود. این ارزش ممکن است کشف دانشی جدید، ایجاد تکنولوژی جدید، بهبود تولیدات یا خدمات موجود، پیدا کردن راه‌های گوناگون برای تولید کالا یا خدمات با صرف منابع کمتر و ... باشد. در واقع پیدا کردن راه‌های جدید در ارضاء نیازهای افراد و ایجاد نگرشی جدید نسبت به تولیدات و خدمات موجود، از مهم‌ترین کارهای کارآفرینان محسوب می‌شود. با توجه به اینکه تعداد چشمگیری از جمعیت کشور ما در مناطق روستایی زندگی می‌کنند و روستاها یکی از مهم‌ترین منابع تولیدکننده نیازهای اساسی کشور به شمار می‌رود، نیازمند توجه و برنامه‌ریزی دقیق مسئولین جهت برطرف نمودن مشکلات و معضلات روستا است. در راستای برنامه‌ریزی مناسب برای ارتقا و بهبود شرایط کارآفرینی روستایی شناسایی زمینه‌های مساعد کارآفرینی و شاخص‌های موثر بر کارآفرینی روستایی ضروری می‌باشد. بنابراین در پژوهش حاضر در راستای اهداف تعیین شده به بررسی میزان اثرگذاری عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (با استفاده از مدل رگرسیون چند گانه) و همچنین میزان مساعدت هر یک از زمینه‌های فعالیت‌های کارآفرینانه روستایی (زمینه‌های کشاورزی، گردشگری، خدماتی و صنعتی) برای توسعه کارآفرینی روستایی (آزمون فریدمن و مدل Rank) در محدوده مورد مطالعه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج آزمون رگرسیون چندگانه برای بررسی عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (عوامل اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی و فردی) نشان می‌دهد که متغیرهای اقتصادی با ضریب رگرسیونی (۰/۴۸۹)، زیرساختی با ضریب (۰/۳۹۷)، اجتماعی با ضریب (۰/۳۱۰) و متغیر فردی با ضریب (۰/۲۹۴) به ترتیب بالاترین تاثیر رگرسیونی را روی متغیر توسعه کارآفرینی روستایی داشته‌اند؛ یعنی به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر اقتصادی میزان توسعه کارآفرینی روستایی در شهرستان اردبیل به میزان ۰/۴۸۹ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت. نتایج مدل فریدمن (مدل Rank) برای ارزیابی زمینه‌های مساعد کارآفرینی روستایی نشان می‌دهد که زمینه کشاورزی با میانگین (۳/۷۳) مساعدترین زمینه توسعه کارآفرینی روستایی در محدوده شهرستان اردبیل می‌باشد. در مقابل زمینه گردشگری با میانگین (۱/۶۷) کمترین مساعدت برای توسعه کارآفرینی روستایی را در محدوده مورد مطالعه نشان می‌دهد. با توجه به نتایج بدست آمده می‌توان پیشنهادهایی زیر را برای توسعه بهینه کارآفرینی روستایی محدوده روستاهای شهرستان اردبیل ارائه نمود:

- امکان گسترش خدمات اقتصادی توسط موسسات مالی در راستای ایجاد بستر مناسب برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی دارای قابلیت کارآفرینی؛
- توجه به بخش صنایع تبدیلی با رویکرد استفاده از تولیدات کشاورزی موجود در محدوده مورد مطالعه؛
- افزایش زمینه‌های شکل‌گیری کشاورزی مکانیزه (توسعه آبیاری قطره‌ای و بارانی در زمین‌های کشاورزی)؛
- ارائه خدمات مالی به روستاییان توسط موسسات مالی با هدف افزایش توان اقتصادی روستاییان؛
- حمایت‌های اقتصادی از روستاییان در صورت بروز مخاطرات طبیعی و نابودی محصولات کشاورزی؛
- ایجاد تعاونی‌های اقتصادی با هدف جذب حداکثری سرمایه‌های مالی روستاییان برای شکل‌گیری طرح‌های کارآفرینی.

References

- Ahmadpur Dariani, M., & Moghimi, M. (2007). *Foundations of Entrepreneurship*. Tehran: Fraandysh Publications. (In Persian).
- Azkiya, M. (2005). *Iran has developed and undeveloped rural sociology*. Information Publication, Tehran. (In Persian).
- Baba Zadeh, SA. & Khavari, M. (2010). Regression analysis of climate stations using the Iranian election. *Journal of Geography and Regional Planning*, 1, 95-107. (In Persian).
- Dobrev, S., & Barnett, W. (2005). Organizational Roles and Transition to Entrepreneurship. *Academy of Management Journal*, 48 (3), 433- 449.
- Dareban Astane, A.R. Ghadiri Masom, M., & Ferozi, M. (2013). The relationship between organizational performance and entrepreneurial skills of rural local managers (Case Study: VA Qazvin Province). *Journal of Rural Studies*, 1, 27-59. (In Persian).
- Faraji Sabokbar, H., Badri, S.A., Sajaji Gheydari, H., Sadeghlo, T. & Shadad Khaje Asgari, A. (2012). Prioritization development of entrepreneurship in rural areas by using Prometea (Case Study: Khoda village near the central city of Zanjan province). *Preceding studies human geography*, 75, 68-53. (In Persian).
- Fallahi, H. (2013). *Factors affecting the development of rural entrepreneurship (Case Study: Manoujan city)*. Village of entrepreneurship doctoral thesis, Allameh Tabatabaei University. (In Persian).
- Farahani, H., RasouliNia, Z., & Asdaqy Saraskanroud, Z. (2015). Factors affecting the growth of entrepreneurship in rural areas: Jaber-e Ansar Rural District in the city ABDANAN. *Space and Rural Development Quarterly Journal of Economics*, 3(9), 1-16. (In Persian).
- Johannisson, B. (2002). *Energizing Entrepreneurship: Ideological Tensions in the Mediumsized Family Business*, in Fletcher (Ed) Understanding the Small Family Business. London: Routledge Studies in Small Business.
- Habbershon, T.G., Pistrui, J., & McGrann, M. (2006). *Enterprising Families: Mindset and Methods for Wealth Acceleration in a Dynamic Marketplace*. Snider Entrepreneurial Center, Wharton School.
- Hall, A., Melin, L., & Nordqvist, M. (2001). Entrepreneurship as Radical Change in the Family Business: Exploring the Role of Cultural Patterns, *Family Business Re-view*, 14, 193-208.
- Heriot, Kirk C., & Campbell, Noel D. (2002). *A new approach to rural entrepreneurship: A case study of two rural electric cooperatives*. Available on: <http://usasbe.org/knowledge/proceedings/proceedingsDOC/USABE2005proceedingHeriot%2030.pdf>.
- Heidari Sarban, V. (2013). Factors Affecting agricultural entrepreneurship in rural areas Case Study: city Meshkinshar. *Journal - Research Geographical Society of Iran*, 10(35), 278-263. (In Persian).
- Heydari Mokarar, H., & Mohebi, Z. (2013). Factors affecting the development of entrepreneurship in rural areas. *The National Conference of entrepreneurship and business management knowledge*, research firm Torud north, Babolsar, 19-1. (In Persian).
- Karami, Sh., Aghahi, H. (2016). Analysis of the approaches and models of entrepreneurship the development of agricultural entrepreneurship. *Entrepreneurship in the agricultural journal*, 2 (2), 83-103. (In Persian).
- Lordkipanidze, M., brezet, H., backman, M. (2005). the entrepreneurship factor in sustainable tourism development. *Journal of cleaner production*, 13, 787-798.
- Moqimi, M. (1381). Interdisciplinary field of entrepreneurship and inclusive. *Monthly assessments*, 22, 2-10. (In Persian).
- Mirza Amini, M.R. (2003). Strategies for rural development entrepreneurship and job creation. *Employment assistance Conference alumni organization*. The Supreme Council of Information Tehran, 45-21. (In Persian).

- Najarzadeh, M., & Rezvani, M.R. (2009). Study and Analysis of Villagers, Background Knowledge on Entrepreneurship in the Process of Rural Development Case Study: South Baraan District (Isfahan County). *Journal of Entrepreneurship Development*, 1(2), 161-182. (In Persian).
- Otto, M. (2009). Green: challenges and Opportunities for Business Growing Green: Challenges and opportunities for Business. *United Nations climate change conference dec7- dec18*.
- Petrin, T., & Gannon, A. (1997). *Rural Development through Entrepreneurship*. Rome: FAO Regional Office for Europe.
- Rezvani, M.R, Najarzadeh, M. (2009). Investigation and analysis of rural entrepreneurship in development of rural areas Case Study: Rural South, too, (city of). *Journal of Entrepreneurship*, 1(2), 182-161. (In Persian).
- Rezvani, MR. (2005). *Introduction to Rural Planning in Iran*. Tehran: Ghomes Publications. (In Persian).
- RuknalDin Eftekhari, A., & Sajaji Gheydari, H. (2011). Rural development with emphasis on entrepreneurship (definitions, perspectives and experiences). Tehran: Samt Publications. (In Persian).
- Sayad Bid Hindi, L. (2013). *Rural entrepreneurship*. Tehran: publishing municipal and village administrations in the country. (In Persian).
- Sydayi, S.A, Sadeghi, H. (2015). *Entrepreneurship and rural development planning*. Tehran: Darkhoein Publications. (In Persian).
- Statistical Center of Iran. (2017). *Statistical Yearbook of Ardabil province in 1390*. Tehran: Iran's statistics center. (In Persian).
- Shane, S., & Venkataraman, S. (2000). The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research. *Academy of Management Review*, 25, 217-226.
- Smith, A.E. (2002). Enhancing Community Assets. *Southern Perspectives*, 5 (4), 9-11.
- Stathopoulou, S., Psaltopoulos, D., & Skuras, D. (2004). Rural Entrepreneurship in Europe, A Research Framework and Agenda. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 10(6), 404-425.
- Stevenson, H.H., & Gumpert, D. E. (1985). The Heart of Entrepreneurship. *Harvard Business Review*, 63, 85-94.
- Velayi, M., Abdolahi, A., Manafi Azar, R., & Safari, N. (2015). Analysis of factors affecting sustainable rural development with an emphasis on entrepreneurship (Case Study: Rural America Marhamatabad - city Sect). *Regional Planning Journal*, 5(19), 149-162. (In Persian).
- Zali, MR., & Razavi, S.M. (2009). *Research on barriers to entrepreneurship development in Iran*, Tehran University, Faculty of Entrepreneurship, Tehran. (In Persian).

How to cite this article:

Imani, B., Naserimanesh, A. & Arami, E. (2019). Evaluation of the effectiveness of indicators and enabling entrepreneurship in optimal development of rural entrepreneurship (Case study: Villages of Ardabil County). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 13(4), 1043-1055.

http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_664049_en.html

Evaluation of the Effectiveness of Indicators and Enabling Entrepreneurship in Optimal Development of Rural Entrepreneurship (Case Study: Villages of Ardabil County)

Bahram Imani*

Assistant Professor, Dep. of Geography, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Ali Naserimanesh

Non-Academic Member, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Ebrahim Arami

Non-Academic Member, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Received: 15/03/2017

Accepted: 17/03/2019

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Entrepreneurship development is a complex, long-term and comprehensive process, which, of course, plays a significant role in economic growth and development, so that entrepreneurship has become today the most strategic and most important economic tool of advanced societies. Indeed, economic growth is due to entrepreneurs and entrepreneurial activities. Therefore, the development of entrepreneurship is necessary for achieving economic development. On the other hand, development experts believe that the root of most of the problems of developing countries is the lack of development of their villages. Due to specific ecological and socioeconomic conditions, rural areas face a variety of problems and problems that poverty and deprivation are among the most important. Considering the many roles that villages play in the national development process, especially in the field of food supply, the development and development of these areas is important and necessary. Rural entrepreneurship does not in principle differ from the general concept of entrepreneurship. Only the specific conditions in rural areas, such as higher risk, lack of facilities and management weakness in these areas, make the entrepreneurial backgrounds in these areas different from other areas and activities. However, the rural entrepreneur seeks to identify new opportunities, innovations and creativity in agricultural and non-agricultural activities, land use, and optimal, diverse and innovative use for rural development.

Methodology

The method used in this research is a combination of descriptive and analytical methods using library and field methods. In order to determine the sample size and to determine the number of people to be studied, we used random sampling method and Cochran model. The statistical sample (Ardabil city has 180 rural units with a population of 79212 people (20890 households) in a field study including 372 households (the researcher has increased the number of samples and the questionnaire to 400)) before analyzing the data and interpreting the results of the research questions, the reliability of the questionnaire should be considered. To obtain this result, there are various methods in which the Cronbach's alpha method is accepted in the humanities study and the obtained coefficient for the criteria (Cronbach 0.17). It is also worth

* Corresponding Author:

Email: bahram_imani60@yahoo.com

noting that the validity of the questionnaire questionnaire has been confirmed by faculty members and experts (10 experts).

Results and Discussion

The results also show that the impact of all four independent variables (infrastructure, individual, economic and social) on rural entrepreneurship development in Ardabil city is significant because the error level of T is less than 0.05, this indicates this Four of these variables have affected the variables of rural entrepreneurship development. Secondly, economic variables with coefficient of regression (0.489), infrastructure with coefficient (0.397), social with coefficient (0.310) and individual variable with coefficient (0.294) had the highest regression effect on rural entrepreneurship development variable (Table 4-20), Ie, for an increase in a standard deviation in the economic variable, the amount of rural entrepreneurship development in the city will increase by 0.489 standard deviations. Agricultural field with the average (3.73) is the most favorable area for rural entrepreneurship development in the city of Ardebil. In contrast, the tourism field with an average (1.67) shows the lowest level of development assistance for rural entrepreneurship in the study area. Also, the field of services with an average (2.57) and industrial field with an average of (2.3) have other favorable areas for entrepreneurship development in the rural area of Ardabil city.

Conclusion

The results of multiple regression tests to examine the factors affecting the development of rural entrepreneurship (economic, social, infrastructural and individual factors) show that economic variables with coefficient of regression (0.489), infrastructure with coefficient (0.397), social with coefficient (0.310), and Individual variable with coefficient (0.294) had the highest impact of regression on rural entrepreneurship development variable, ie, increase in standard deviation in economic variable of rural development in Ardabil city will increase by 0.489 standard deviations. The results of Friedman model (Rank model) for evaluating favorable rural entrepreneurship environments show that agriculture with the average (3.73) is the most favorable area for rural entrepreneurship development in the city of Ardabil. In contrast, the tourism field with an average (1.67) shows the lowest level of development assistance for rural entrepreneurship in the study area.

According to the results, the following suggestions can be made for the optimal development of rural entrepreneurship in the villages of Ardebil:

- The possibility of expanding economic services by financial institutions in order to create a suitable platform for the development of entrepreneurial entrepreneurship farming activities;
- Consideration of the conversion industry with the approach of using agricultural products in the study area;
- Increasing the fields for the formation of mechanized agriculture (development of drip irrigation and rain in agricultural land);
- Providing financial services to villagers by financial institutions with the aim of increasing the economic capacity of villagers;
- Economic support for villagers in the event of natural hazards and the destruction of agricultural products;
- Creation of economic cooperatives with the aim of attracting the most financial resources of villagers for the formation of entrepreneurship projects.

Key words: Rural Entrepreneurship, Rural Entrepreneurship Indicators, Rural Entrepreneurship Fields, Ardebil Village Villages